

Elke ochtend de zee

Oorspronkelijke titel: *Und jeden Morgen das Meer*

© 2018 Carl Hanser Verlag GmbH & Co. KG, München

Karl-Heinz Ott

Elke
ochtend
de zee

vertaald door
Els Snick

B&L

ELKE OCHTEND staat ze op de klippen, bij elk weer en elke wind, en telkens denkt ze: ik zou kunnen springen. Dat denkt ze sinds ze hier is. De zee zou haar meteen verzwelgen.

Zeevaarders konden vroeger niet zwemmen, vertelt men hier. Het zou ze niet hebben geholpen. Uiterlijk na twaalf minuten is alles voorbij, zegt men, of je nu kunt zwemmen of niet. De zee neemt iedereen mee.

Ze zou zich achterwaarts omlaag kunnen laten vallen om niet in het ziedende schuim te hoeven kijken, met zicht op groen en schapen en bruin oprijzende bergen in de verte.

Grootmoeder had de zee nooit gezien. Ze stierf op de plek waar ze geboren werd, in een dorp dat verzonken lag in zijn eigen verleden. Nooit had het ruisen van de zee haar meegenomen naar haar slaap of haar gewekt. Ze wist niet eens hoe dat ruisen klinkt. Of kun je je dat voorstellen zonder het ooit te hebben gehoord en meegemaakt?

Wanneer had ze de zee eigenlijk zelf voor het eerst gezien? Er kwam er niet eens een voor in de sprookjes van Grimm, alleen wouden en wolven, dwergen en heksen. Voor zover ze zich kan herinneren ook niet in prentenboeken. Lange tijd kende ze de zee net zo min als haar grootmoeder.

En nu kijkt ze al sinds drie jaar naar die eindeloze deining met haar wilde winden en woeste golven. Nog steeds kan ze uren naar de horizon staren, al levert dat niet alleen maar fraaie gedachten op. Wat wacht ons daarachter, vraagt ze zich af, achter deze horizon: de eeuwigheid? Het niets? Allebei tegelijk? Niemand die het antwoord weet. Het is wellicht beter zo.

Mister Pettibone had haar gewaarschuwd. Je kunt daar wel een paar dagen vakantie houden, maar niet wonen, zei hij. Lange tijd

had ze hem niet durven bellen. Ook de brief heeft ze hem nooit gestuurd, die ze een paar weken later voorlas aan de telefoon, om niet in haar Engels te gaan stotteren: *My husband died two months ago. I have to close my hotel and the restaurant.*

Hij kon het niet geloven. Haar man was toch nog niet oud, had hij steeds maar herhaald. Maar waarom zou ze hem de hele waarheid moeten vertellen? Zijn ontzetting nam pas af toen ze met haar vraag op de proppen kwam.

Hij had dat nooit serieus gemeend, van dat hotel. Hoe kon ze zoiets denken!? *Impossible! You have options*, riep hij uit. *So many options!* Ze hoefde zich geen zorgen te maken, ze zouden haar overal met open armen ontvangen. Overal, van Sylt tot Sils Maria.

Hij wist even goed als iedereen dat iemand van haar leeftijd nergens nog welkom was. Het klonk niet alleen lachwekkend, maar ook beledigend. Wat dacht hij eigenlijk toen hij een vrouw van tweeënzestig die voor het grote Niets stond een rooskleurige toekomst beloofde? Ze had nooit gedacht dat hij zo slecht toneel kon spelen.

Over de al ontvangen afwijzingen repte ze met geen woord. Ze kon het hoofdschudden aan de andere kant van de lijn telkens voor zich zien en het aan de antwoorden op de brieven aflezen. Die lui konden hun lachen nauwelijks inhouden als ze zeiden: Het spijt ons, mevrouw Bräuning, maar u wilt vast en zeker niet werken onder een bazin die twintig jaar jonger is dan u! Sommigen spraken haar aan met ‘mevrouwtje’.

Er waren er niet veel meer die haar en haar man nog kenden. De jongeren konden met de naam Bruno Bräuning überhaupt niets beginnen, van de ouderen dachten de meesten dat zij en haar man met pensioen waren. De contacten waren in de loop der jaren verwaterd, met recht en rede. De weinigen die hen nog kenden, wisten natuurlijk dat men hun ster allang had afgepakt. Maar niemand zei er iets over. Ze was van harte welkom, de deur van hun zaak stond altijd voor haar open, uiteraard als hun gast, zo hoorde ze overal. En dat ze het erg jammer vonden haar niet verder te kunnen helpen.

Alleen mister Pettibone riep aan de telefoon: Je bent nog jong! Hij leek bang uiteindelijk nog verantwoordelijk te zijn voor haar lot als het hem niet zou lukken haar het krankzinnige idee van dat vervallen hotel van zijn oom uit het hoofd te praten. Hij had vroeger al wel gezegd: Het eten is slecht en de mensen zijn armelijk, maar de zee is fantastisch! Maar nu schilderde hij het plotseling allemaal als vreselijk af: tochtige ramen, tochtige deuren, één grote bouwval met niets dan woestenij eromheen.

Natuurlijk, de zee! Maar wat moet je aan zee als de rest niet klopt? Er zijn daar zo goed als geen toeristen, in de zomer komen er wat Engelsen langs, misschien staat er ergens een verloren bioscoop waar geen films meer draaien! Je zult naar een leeg toneel kijken, had hij haar gewaarschuwd. Zelfs in de zomer is er niet één ligstoel te zien op het strand! Niemand zit in Abydyr op jou te wachten!

Hij kon niet begrijpen dat ze juist om die reden naar zo'n plek wilde, naar een kust zonder haven, zonder schepen, zonder ook maar iets zuidelijks.

In Londen had ze op het station wat tijdschriften gekocht om meteen het gevoel te hebben aangekomen te zijn. Maar ze kon er niet achter komen van welk spoor haar trein vertrok. Ze had niemand durven aanspreken, bang dat ze niet één Engelse zin over haar lippen zou krijgen. Ze wist niet eens wat ze precies moest vragen. Ze moest verschillende keren overstappen. Op al die informatieborden was geen enkele plaatsnaam te vinden die op haar ticket stond. En nergens vertoonde zich een conducteur.

Op de kortstondige euforie hier thuis te zijn, volgde de bodemloze afgrond. Decennialang had ze duizenden gasten ontvangen, nu keek ze hulpeloos om zich heen op een station dat de kilte had van een pakhuis. Het liefst had ze alles ongedaan gemaakt en was ze naar huis gerend, naar haar grootmoeder, die al bijna vijftig jaar dood was. Alles wat er daarna gebeurd was, leek haar nu één groot ongeluk. Als ze Bruno nooit had leren kennen, had ze ook nooit zijn broer ontmoet.

Het is een boze droom, je wordt zo meteen wakker, naast je ligt grootmoeder, aan de andere kant zit je beschermengel te kijken, stelde ze zich in een aanval van zinloze hoop voor. Ze had het plaatje van de beschermengel moeten bewaren en nooit uit grootmoeders wereld mogen vertrekken. Een wereld die begon met de angelusklok, waar 's middags de huizen naar eten geurden en 's avonds de luiken werden dichtgeklapt. Een wereld met ijsbloemen op de winterse wc-raampjes en boomgaarden achter het huis. Een wereld waarboven een weldadige loomheid zweefde, met verschoten behang, schemerige gangen, krakende trappen, vervallen schuren en crucifixen langs veldwegen.

Een rastaman met grijze haren, rotte tanden en een ruige baard sprak haar aan. Ze begon bijna te huilen. Was bang voor hem. Wist helemaal niet dat er oude rastafari bestaan. *What are you looking for?* Ze had de vraag eerst niet verstaan. Dacht dat hij geld wilde. In zijn gerimpelde gezicht stonden zachte ogen. Misschien woonde hij in dit station of op straat. Hij moest haar in de gaten gehouden hebben. Vijf minuten later zat ze in haar trein. Hij wilde het bankbiljet dat ze hem had laten zien niet eens aannemen.

Waar de uitlopers van Londen overgingen in het platteland, doorkruisten stille riviertjes met woonboten de spoorlijn. Daarop volgden urenlang sappig groen en schapen. Overal schapen. Nooit eerder had ze zoveel schapen gezien. Tussen bomen en struikgewas kwam af en toe een landelijk kasteeltje tevoorschijn. Hoe dichterbij ze haar doel naderde, hoe eenzamer de omgeving werd, bijna verlaten. In de steeds schaarsere dorpen waren de huizen bont geschilderd, wat het gevoel van verlatenheid alleen maar vergrootte. De plaatsnamen op de borden in de stations waren nauwelijks nog uit te spreken. Ze bestonden uit eindeloos veel medeklinkers, met soms amper een klinker. Llanfairplllgwyngyll, Llywdcoed, Ngwnfa, Ffydd. Je verdween werkelijk in een vreemd land, waar niemand de taal verstond die er niet vandaan kwam.

Misschien heeft dit onuitsprekbare iets bevrijdends, dacht ze. Misschien is het juist goed dat je niet meteen het gevoel

hebt erbij te horen en met elkaar te maken te hebben. Als alles onopgelost blijft en je bijna niets kunt verstaan.

Het enige wat de oom haar via mister Pettibone liet overbrengen was: *You will manage the daily affairs!* Preciezer instructies waren er niet. Die oom leek voor het Ocean Bay inderdaad niet bijster veel belangstelling te hebben. Hij had het al willen verkopen, beweerde mister Pettibone. Maar misschien krijgen de mensen toch nog weer zin in een hotel aan zee, had hij uiteindelijk tegen zichzelf gezegd.

Op sommige dagen staan alle kamers leeg, dan weer zijn er drie of vier bezet. Langer dan een nacht blijven de meesten niet, voor de helft rugzaktoeristen die uit de sneeuwbergen in het noorden komen en doortrekken richting Cornwall. Soms zijn er ook Duitsers bij, waar ze Engels mee praat, of tegenover wie ze doet alsof ze niet meer zo goed Duits kent. Voor gratis logies en een redelijk zakgeld beheert ze louter stilstand. Een slager vult regelmatig de diepvrieskisten met kant-en-klaarmaaltijden, de magnetron doet de rest. Eten zoals in de trein. De meeste gasten nemen alleen ontbijt. *Daily clean of rooms!* staat op de deur, wat hier blijkbaar niet vanzelfsprekend is.

De eerste keer dat ze haar kamer binnenging, kwam in het schemerdonker een gestalte op haar af die evenzeer leek te schrikken als zijzelf. Ze had bijna een gil geslaakt, net als die andere vrouw. Het was haar spiegelbeeld, dat meer verried over haar toestand dan ze zich bewust was. Tijdens de reis had ze zich een beetje verdoofd gevoeld, maar niet uitgeput. Toen ze in de spiegel keek, zag ze hoeveel ellende er in haar stak. Haar oude leven was definitief voorbij.

Bij wijze van verwelkoming zwoepte de hele nacht regen tegen haar raam. Wales betekent regen, had mister Pettibone haar gewaarschuwd. Hij zou geen gelijk krijgen. In werkelijkheid is het de wind die hier het leven beheerst. In het hoogland mag het wekenlang regenen dat het giet, aan zee trekken de wolken

voorbij en bezorgen je in een paar uur vier verschillende seizoenen. Tijdens haar eerste zomer stegen de temperaturen zodanig dat half Engeland de zee opzocht. Van de ene dag op de andere was het gedaan met de lome verveling die hier normaal gezien het leven kenmerkt. Wat mister Pettibone altijd had beweerd, leek niet te kloppen.

Er waren ligstoelen aangevoerd met een kar, God weet waarvandaan. Zelfs Afrikaanse verkopers hadden met kettinkjes en hawaihemden over het strand heen en weer gelopen. De mensen konden hun ogen niet geloven. Er was al sprake van het nieuwe Saint-Tropez van het noorden. Alleen de wind verhinderde dat het tot een echte zuidelijke stemming kwam. Als er soms eens een plensbui viel, rende iedereen de straat op en sprong als een kind in het rond. De baai was haar gewone rust kwijtgeraakt. Velen waren blij met al die drukte, vooral de middenstanders. Het hotel zat vol, er was hier en daar ook Duits en Nederlands te horen. Ze vreesde al dat er ineens oude bekenden voor de deur zouden kunnen staan. Ze speelde reeds met de gedachte weer weg te gaan van deze plek. Maar half augustus kwamen er wolken opzetten en de ligstoelen verdwenen weer.

In de herfst sloegen huizenhoge golven tot onder het dak. Op zulke nachten staat ze nog steeds bij het raam in de huiveringwekkende hoop dat een golf naar binnen stort en alles onder water zet. Een vleugje vreugde vermengt zich dan met de bijna panische angst om in haar eigen huis door de kracht van deze golven omver te worden geworpen. Als ze naar de Bodensee zou moeten terugkeren, zou ze die natuurkrachten al missen. Soms wacht ze popelend van ongeduld tot de zee aanzwelt en met haar brekers neerstort op de promenade.

Vorige winter werd een jongen tijdens het filmen van de woeste golfslag de zee in gespoeld. Hij bevond zich op halve hoogte van de klippen, een tiental passen van de reling. Waarom de golven hem niet omhoog hebben geslingerd, blijft tot op de dag van vandaag een raadsel. Ze had hem door het raam in de gaten gehouden. Ineens was hij verdwenen. Eerst dacht ze dat hij

achteruitgedeinsd en de berg op gerend was. De volgende ochtend werd hij dood teruggevonden, in een inham iets noordelijker.

Als Bruno op zo'n manier verdwenen zou zijn, had ze op een heel andere manier om hem kunnen rouwen.

Als de bruine deining na stormachtige nachten nors heen en weer klotst, lijkt het alsof ze zich heeft overwerkt. Je voelt wel opluchting, al was het maar omdat de ondergang van de wereld weer eens aan jou voorbij is gegaan. Maar ook omdat weer en wind je eigen onrust wegnemen.

Sinds enige tijd droomt ze over haar kat van vroeger. Ze ziet deze niet in haar droom, ze hoort haar alleen, uit de verte, van de overkant van de zee, die spookachtig glinstert onder de dreigende nachthemel. Een klagend, vragend, beschuldigend miauwen. Misschien komt het helemaal niet van haar kat, maar ze moet er toch meteen aan denken. Het zwelt aan tot het geluid van jammerende kinderen.

De eerste maanden dacht ze voortdurend aan haar huis, dat haar huis niet meer was. Hoe meer ze alles probeerde te vergeten, hoe sterker dezelfde beelden zich telkens weer opdrongen, waartoe ook de blik van die kat behoort. Vanaf de houtstapel had het dier haar nagekeken toen ze de allerlaatste keer in haar cabrio wegreed van de binnenplaats. Zoals alle katten deed ze meestal alsof je totaal niet bestond, hoe vaak je haar ook riep. Maar toen ze die ochtend in haar wagen stapte, bleef de kat haar werkelijk nastaren tot ze om de bocht verdwenen was. Alsof het dier wist dat ze nooit meer zou terugkeren.

In betere tijden zou niet alleen de burgemeester met veel tamtam afscheid van haar hebben genomen bij haar definitieve vertrek van de Lindenhof. Ooit had ze staatsleiders en allerlei belangrijke persoonlijkheden te gast. Maar die dag had alleen de kat toegekeken hoe ze in het vroege ochtendlicht voorgoed verdween. De poort liet ze voor het eerst in al die jaren wagenwijd openstaan. Ze mochten rustig binnen wandelen, de nieuwsgierigen, de dieven en landlopers, het kon haar niets meer schelen.

Ze had altijd gehouden van de manier waarop de poort in het slot viel en natilde. Het maakte de Lindenhof tot een middeleeuwse vesting waarin je je op een heel andere manier beschermt voelde dan in gewone huizen.

Toen ze het laatste stuk langs het meer reed, aan haar linkerkant het eiland Reichenau, aan haar rechterkant de glooiende bossen, dacht ze: keer om en ga haar halen! Maar iets in haar genoot er op een gemene manier ook van dat er nu niemand meer voor de kat zou zorgen. Waarom zou alleen zij zich moederziel alleen voelen? Waarom niet een beetje wraak nemen, al was het maar op de kat?

Zodra ze wegstroof uit het dorp, overmande haar een geweldig gevoel van triomf. Ze wenste niet alleen de Lindenhof de ondergang toe, maar de hele omgeving. Ineens had ze genoeg van deze streek, met haar gezapige meer en haar loom makende welstand, de opgedirkte huisjes met hun schattige omheiningen, hun geraniumvensters, hun tevreden luitjes en op de achtergrond de Alpen, die er in hun almachtige onverzettelijkheid ook nog iets majesteitelijks aan verleenden.

De auto stonk naar hondenpoep. Een dag eerder was ze na haar laatste wandeling over de velden voor het instappen in een drol getrapt. De stank was zo beestachtig dat ze vreesde dat de dealer in Bazel haar auto niet zou willen kopen of er minder voor zou willen betalen. Toen het meer helemaal uit het zicht was verdwenen, begon ze te huilen en bleef ze langs een veldweg staan. Terwijl ze over haar stuur gebogen zat, begon haar hele lijf te schudden, zo hard dat aan doorrijden bijna niet meer te denken viel. Over de velden joegen hevig krassende kraaien achter een buizerd aan, die ze nog steeds niet wilden laten gaan toen hij afboog naar de bossen. Plotseling had ze medelijden met de kat.

Waarom was ze er niet naartoe gegaan om haar een laatste keer te aaien? En nu jankt het dier in haar dromen.

Enkele uren later stapte ze in Londen in een taxi die er inderdaad uitzag als op afbeeldingen en in films, behalve dat je niet het gevoel

had in een lijkwagen te zitten en niet door de nachtelijke nevel reed. Ze was nooit eerder in Londen geweest, ze had überhaupt nog niet veel gereisd, ze had tientallen jaren haar hoekje aan de Bodensee nauwelijks verlaten. Ze wilde toch ten minste één keer de Theems en de Big Ben hebben gezien eer ze voorgoed naar het einde van de wereld vertrok. Mister Pettibone had haar gewaarschuwd. Ook de taxichauffeur had bedenkelijk gekeken toen ze op zijn vraag wat ze van Londen vond antwoordde: *I go to Wales*. Hij zweeg een ogenblik, draaide zich naar haar om, haalde zijn schouders op en vroeg half ongelovig, half beschuldigend: *Why Wales?*

Vroeger had mister Pettibone gedweept met Abydyr en het alleen zo vreselijk jammer gevonden dat zijn oom dat fantastische hotel liet verkommeren. Het was het eerste wat hij zei als hij elk jaar met Pasen bij haar langskwam, op weg naar verwanten in Zürich, die waarschijnlijk uit bankrekeningen bestonden. Als de andere gasten vertrokken waren, bleef ze meestal samen met hem nog zitten met een goede fles en liet ze hem vertellen over zijn kindertijd in Wales, waar hij met zijn ouders de zomers had doorgebracht, op het hoogland met zicht op zee, in een huisje dat alleen via hobbelige wegen te bereiken en erg afgelegen was, met een piepende weerhaan op het dak, een krakende houten poort en talrijke geesten. Zijn fijne humor, zijn aangeboren elegantie en zijn zekerheid als man van de wereld maakten van mister Pettibone de perfecte Engelsman die met zijn vilthoed, zijn geruite jasje en zijn pochet schitterend een man van adel had kunnen spelen in films over wonderlijke misdaden, die tegelijk ook heel grappig waren.

Sonja, jij zou daar de touwtjes in handen moeten nemen! had hij altijd gezegd als het gesprek op zijn oom kwam. Het zou een goudmijn kunnen zijn, maar hij laat het hotel verkommeren!

Waar mister Pettibone absoluut geen gelijk in had. De in Londen wonende oom bekommerde zich weliswaar nauwelijks om het hotel, maar alles ging daar zijn gewone gang. Het had gerenoveerd, verbouwd, chiquer gemaakt kunnen worden. Maar waarom? Toen ze mister Pettibone vroeg of ze daar een kamer

zou kunnen nemen, werd hij niet alleen nors, maar deed hij ook alsof er al bijna geen hotel meer was. Omdat ze bleef aandringen, begon hij de hele omgeving in een kwaad daglicht te stellen en riep: In Wales ga je alleen maar wonen als je niets meer van het leven verwacht!

Ze wist maar al te goed dat het niet om een St. Moritz ging en ook niet om een Engels landhuis, waar men om vijf uur stipt plechtig de thee serveerde en 's avonds adellijke heren in deftige tweed bediende. Ze verlangde ook niet meer naar het betere gezelschap. Lange tijd had ze zich nauwelijks kunnen neerleggen bij de sluipende ondergang, nu dacht ze alleen nog aan vluchten. De dromen van een terugkeer naar glorieuzere tijden waren al opgeborgen vóór Bruno die nacht afdaalde in de kelder. Geen stormen waren erover heen geraasd, het waren blikkerende golven, die alles onmerkbaar lieten instorten. In drie decennia had ze met de Lindenhof drie even lange bedrijven meegemaakt: opkomst, hoogtepunt, ondergang.

Ze had gehoopt dat de wind alle herinneringen uit haar zou wegblazen, wegvagen, wegwaaien. Als er 's nachts een storm opstak, haastte ze zich in een over haar nachtjapon gegooide regenjas naar buiten en zette zich schrap tegen de huilende wind. Vastgeklampt aan de reling genoot ze in doodsangst van zijn geraas, terwijl links en rechts van haar vlaggenmasten doorbogen en vuilnisemmers over de promenade vlogen. Ze hoopte dat niemand haar zou zien en herkennen.

Behalve zij liep er nooit iemand naar buiten, en zeker niet 's nachts, wanneer alle hulp te laat zou komen als je werd meegesleurd in zee. Maar deze wind schudt je tenminste door elkaar, niet alleen vanbuiten maar ook vanbinnen, en doet tranen over je gezicht lopen die niet van verdriet komen. In zijn razernij verdrijft hij de zwaarste wolken en verjaagt gedachten die voortdurend door je hoofd spoken. Hij kent alleen de macht van het hier en nu en geen verleden en geen toekomst. Hij herinnert ook aan geen enkele andere wind, zoals ook deze oever aan geen enkele andere oever herinnert.

Soms leek het 's nachts aan de Bodensee alsof je de zee hoorde ruisen, 's morgens zag je dat het de ritselende bladeren waren geweest. Als ze terug zou moeten gaan, zou het vast allemaal veel kleiner lijken dan vroeger, het meer, de hele omgeving, zelfs het weer. Bijna zoals in prentenboeken. Alleen al de meeuwen zijn daar maar half zo groot, en hun gekrijs scheurt de hemel niet uiteen en galmt ook niet eindeloos ver na, zoals hier. Aan de Bodensee houden ze zich meestal op in de omgeving van de oever, aan zee laten ze zich met grote vleugelslagen door toemolozе rukwinden omhoog jagen en in een duikvlucht neervallen, urenlang heen en weer, met een moordende snelheid, door het oog nauwelijks te volgen, dwars door elkaar heen alsof ze constant tegen elkaar moeten botsen en neertuimelen in de golven, alleen gebeurt er niets en verminderen geheimzinnige wetten elke aanvaring, elke oorlog, elk conflict.

Bij momenten is het alsof ze nooit ginds aan de Bodensee heeft gewoond. Alsof een fata morgana haar herinnering binnen is geslopen die haar beelden voorspiegelt zoals je die kent uit de bioscoop, waarbij je makkelijk kunt vergeten dat het film is en geen realiteit. Als deze voorstelling niet iets bevrijdends zou hebben, zou ze je gek kunnen maken. Ze weet dat ze met Bruno het grootste deel van haar leven heeft doorgebracht, maar het lijkt alsof dat allemaal van elkaar is losgekoppeld. Het is een gevoel alsof je bagage hebt afgeworpen. Met een slecht geweten. Alsof dat niet mag.

Natuurlijk had mister Pettibone geen ongelijk. In vergelijking met het Ocean Bay ziet de Lindenhof er als nieuw uit. Wanneer je hier de koffiemachine zou wegdoen en de laptop aan de receptie vervangen door een telefoon met een haak, zou je hier een film kunnen opnemen die zich voor de oorlog afspeelt. Zelfs buiten zou je weinig hoeven aan te passen en alleen de verkeersborden, de parkeerpaaltjes, de auto's en de solide betonnen banken verwijderen. Als er dan ook nog gaslampen aan de lantaarns zouden hangen, had je een getrouwe weergave van de negentiende eeuw.